

Tematiskt tillägg till översiktsplan

LIS, landsbygdsutveckling i strandnära lägen

Mora kommun

UTLÅTANDE

oktober 2014

Hur utställningen har bedrivits

Det tematiska tillägget till översiktsplan handläggs enligt PBL 3 kap. Förslaget till tematiskt tillägg till översiktsplan godkändes för samråd den 25 juni 2013 av Kommunstyrelsen § 93/2013 och sändes ut för samråd från den 19 juli till den 20 september 2013. Den 26 augusti 2013 hölls öppet hus i Kulturhuset under eftermiddagen där allmänheten gavs tillfälle att prata med ansvariga tjänstemän. Senare på kvällen hölls ett allmänt möte på Mora Parken.

Ett reviderat förslag till tematiskt tillägg till översiktsplan godkändes för utställning den 17 juni 2014 av Kommunstyrelsen § 109/2014 och har varit utställt från den 4 juli till den 5 september 2014.

Remissinstanser, kommunens medlemmar samt sammanslutningar och enskilda har givits möjligheter att lämna synpunkter på planförslaget.

Inkomna yttranden under utställningstiden

Statliga yttranden

U.1 Länsstyrelsen Dalarnas län, 2014-09-04 och 2014-09-05

U.2 Länsstyrelsen i Jämtlands län, 2014-07-07

U.3 Luftfartsverket, 2014-08-05

Yttranden från grannkommuner

U.4 Leksands kommun, 2014-08-29

U.5 Härjedalens kommun, 2014-09-05

U.6 Orsa kommun, 2014-09-30

Kommunala yttranden

U.7 Miljönämnden Mora Orsa, 2014-08-20

U.8 Socialnämnden, 2014-08-24

U.9 Barn- och utbildningsförvaltningen, 2014-09-04

U.10 Moravatten AB genom NODAVA AB, 2014-09-05

Yttranden från företag, föreningar och sammanslutningar

U.11 Hyresgästföreningen Siljansbygden, 2014-09-03

U.12 Naturskyddsföreningen Mora, 2014-09-04

Yttranden från enskilda

U.13 [redacted], 2014-09-01

U.14 [redacted], [redacted], [redacted], [redacted]

[redacted], 2014-09-01

[redacted], [redacted], [redacted]

[redacted], 2014-09-02

[redacted], 2014-09-04

U.15 [redacted], [redacted], 2014-09-02

U.16 [redacted], 2014-09-03

U.17 [redacted], 2014-09-03

U.18 [redacted], 2014-09-05

U.19 [redacted] genom [redacted], 2014-09-05

U.20 [redacted], [redacted], 2014-09-05

Sammanfattning och kommentarer till inkomna synpunkter

Nedan återges och kommenteras inkomna synpunkter. De skriftliga yttrandena är diarieförda och finns på Stadsbyggnadsförvaltningen Mora Orsas planavdelning.

Statliga yttranden

U.1 Länsstyrelsen Dalarnas län

Länsstyrelsen har tidigare lämnat yttrande under samrådet. Granskningsyttrandet, som avges under utställningstiden, ska enligt 3 kap. 20 § plan- och bygglagen (PBL) fogas till planen och begränsas därför till att behandla de frågor som anges i 3 kap. 16 § PBL.

Av granskningsyttrandet ska framgå om:

1. förslaget inte tillgodoser ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken (MB).
2. förslaget kan medverka till att en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. MB inte följs.
3. redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen inte är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket MB.
4. sådana frågor rörande användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt.
5. en bebyggelse eller ett byggnadsverk blir olämpligt med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämningar eller erosion.

Berörda enheter inom Länsstyrelsen samt berörda statliga myndigheter och kommuner har getts möjlighet att lämna synpunkter på det utställda planförslaget.

Länsstyrelsens granskningsyttrande redovisar statens samlade besked om frågorna ovan.

Länsstyrelsen har inget att erinra mot planförslaget.

2014-09-05

Kompletterande icke prövningsgrundande synpunkter på utställt tematiskt tillägg till översiktsplanen, för landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS), Mora kommun.

Allmän synpunkt

Planen är överskådlig, väl genomtänkt och väl genomarbetad. De gemensamma samtalen mellan företrädare för Mora kommun och Länsstyrelsen efter samrådet var en mycket god idé. Länsstyrelsen har några få övriga synpunkter.

Kultur

Inom områdena D 16 vid Myckelsjön, D 25 norr om Siknäs samt D 38 Isunda finns fornlämningar, vilket bör framgå av områdesbeskrivningarna.

Natur

Det bör förtydligas i planen vad som är kommunens respektive länsstyrelsens prövningsrätt i strandskyddsfrågor när det gäller skyddad natur som naturreservat, Natura 2000 områden mfl i kap 4.3.3 sid 14.

Stadsbyggnadsförvaltningens kommentarer

Stadsbyggnadsförvaltningen tycker att det är positivt att länsstyrelsen inte har något att erinra mot planförslaget och är glada över att länsstyrelsen tycker att förslaget är överskådligt, väl genomtänkt och genomarbetat. Stadsbyggnadsförvaltningen håller med om att de gemensamma samtalen efter samrådsskedet var en god idé och att de gav ett bra resultat.

Beskrivningarna för D16, D25 och D38 kompletteras. Stadsbyggnadsförvaltningen anser att detta är en redaktionell ändring och att det tematiska tillägget inte behöver ställas ut igen innan antagandet.

Beskrivningen om länsstyrelsens prövningsrätt i strandskyddsfrågor ändras inte. Stadsbyggnadsförvaltningen anser att det är tillräckligt att exemplifiera vid vilka tillfällen länsstyrelsen har prövningsrätten, eftersom texten är ett refererat av lagstiftningen.

U.2 Länsstyrelsen Jämtlands län

Länsstyrelsen i Jämtlands län har inga synpunkter vad gäller ert tillägg till översiktsplan för LIS i Mora kommun.

Stadsbyggnadsförvaltningens kommentarer

Ingen kommentar.

U.3 Luftfartsverket

LFV har mottagit remisshandlingar i detta ärende från er men LFV vill göra er uppmärksamma på att vi redan svarat i detta ärende i vårt ärendenummer Ä2013001122 med bifogat dokument, LFV dokumentnummer D2013013018. Något nytt svar utgår därför inte. LFV har inget att tillägga i ärendet utöver bifogat tidigare svar.

2013-07-16

LFV har som sakägare av CNS-utrustning inget att erinra mot LIS-planen. Vi vill dock påminna om vad som står under **VIKTIGT** nedan.

<p>Med CNS-utrustning menas utrustning för kommunikation, navigation och radar (Communication, Navigation, Surveillance). Analysen grundar sig på Svensk Standard 447 10 12 utgåva 1:1991 ”Skyddsavstånd för luftfartsradiosystem mot aktiva och passiva störningar för elektrisk kraftöverföring och tågdrift”, Standardiseringskommissionen i Sverige.</p> <p>VIKTIGT: I vårt remissvar har LFV inte analyserat konsekvenser för flygvägar till och från flygplatser, samt om CNS-utrustning ägd av flygplats kan riskera att bli påverkad. Berörda flygplatser skall därför alltid tillfrågas som sakägare om byggnadsverk över 20 meter ingår i planer, eller om flygplatserna av annan anledning misstänks kunna bli påverkade av en etablering. Med berörd flygplats avses att etableringen hamnar inom flygplatsens MSA-yta ca 60 km ut från flygplatsen. MSA är den hinderyta som är störst och står för ”Minimum Sector Altitude”.</p>
<p>Stadsbyggnadsförvaltningens kommentarer Vid efterföljande detaljplanering och bygglovsprövning kommer berörda flygplatser att tillfrågas som sakägare om så krävs.</p>
<p>Yttranden från grannkommuner</p>
<p>U.4 Leksands kommun Leksands kommun har inga synpunkter på utställningsförslaget av det tematiskt tillägg till översiktsplanen för Mora kommun över områden lämpliga för landsbygdsutveckling i strandnära lägen.</p>
<p>Stadsbyggnadsförvaltningens kommentarer Ingen kommentar.</p>
<p>U.5 Härjedalens kommun Härjedalens kommun har inget att erinra mot planen.</p>
<p>Stadsbyggnadsförvaltningens kommentarer Ingen kommentar.</p>
<p>U.6 Orsa kommun Orsa kommun har inte något att erinra mot förslaget.</p>
<p>Stadsbyggnadsförvaltningens kommentarer Ingen kommentar.</p>
<p>Kommunala yttranden</p>
<p>U.7 Miljönämnden Mora Orsa miljönämnd har inga invändningar avseende upprättat förslag till landsbygdsutveckling i strandnära lägen för Mora kommun.</p>
<p>Stadsbyggnadsförvaltningens kommentarer Ingen kommentar.</p>

<p>U.8 Socialnämnden Socialnämnden har inga synpunkter på förslag till tematiskt tillägg till översiktsplan för Mora kommun över områden lämpliga för landsbygdsutveckling i strandnära lägen.</p>
<p>Stadsbyggnadsförvaltningens kommentarer Ingen kommentar.</p>
<p>U.9 Barn- och utbildningsförvaltningen Barn- och utbildningsförvaltningen har inget att erinra under förutsättning att hänsyn tas till tillgång till skolor. I kommunen finns många områden där avståndet till skolan gör att eleverna är hänvisade till skolskjuts så tillgång till skolskjuts med rimlig restid är viktigt. Närbelägen barnomsorg är viktig för föräldrar och med god säkerhet när det gäller gång- och cykelvägar till förskolor, skolor och hållplatser.</p>
<p>Stadsbyggnadsförvaltningens kommentarer De utpekade LIS-områdena ligger i anslutning till befintlig bebyggelse. Vid exploatering av permanentbostäder kan det i vissa områden bli aktuellt med skolskjuts. Gång- och cykelvägar hanteras inte i LIS-planen, utan eventuella förändringar av skolvägar med anledning av behovet av säkra skolvägar behöver hanteras i eventuell efterföljande planering.</p>
<p>U.10 Moravatten AB genom NODAVA AB För att kunna erhålla en effektiv och kontrollerad samhällsutveckling där lösning av VA-frågan, för de större områden som föreslagits i remissversionen till LIS-plan för Mora kommun, kan medföra omfattande kostnader för utbyggnad föreslår NODAVA följande: att områdena D55 samt den norra delen av D53 ("Sionsvägen") kompletteras med krav på detaljplaneläggning innan ytterligare bygglov för bostäder på obebyggda fastigheter kan lämnas.</p>
<p>Stadsbyggnadsförvaltningens kommentarer Stadsbyggnadsförvaltningen förstår att det är fördelaktigt att detaljplanelägga de aktuella områdena utifrån ett ekonomiskt perspektiv. På grund av att olika fastigheter inom området har olika förutsättningar så anser dock Stadsbyggnadsförvaltningen att ett generellt detaljplanekrav inom området skulle kunna slå onödigt hårt mot enskilda fastighetsägare.</p> <p>Detaljplan kan ändå krävas när det finns frågor som behöver lösas i ett sammanhang, vilket finns beskrivet i kap. 4.3.10. Detaljplan och bygglov. Eftersom Moravatten AB normalt är samrådspart vid förhandsbesked finns det möjlighet att påtala behovet av samlade lösningar i specifika fall.</p> <p>Frågan om utbyggnad av allmänt VA i de aktuella områdena behöver hanteras i kommunens VA-plan.</p>
<p>Yttranden från företag, föreningar och sammanslutningar</p>
<p>U.11 Hyresgästföreningen Siljansbygden Hyresgästföreningen Siljansbygden vill värna om strandskyddet.</p>
<p>Stadsbyggnadsförvaltningens kommentarer Stadsbyggnadsförvaltningen noterar att Hyresgästföreningen Siljansbygden vill värna om strandskyddet. Stadsbyggnadsförvaltningen vill också värna om strandskyddet och därför innehåller LIS-planen tydliga riktlinjer om hur allmänhetens tillgång till stränderna ska säkras vid eventuell exploatering.</p>

U.12 Naturskyddsföreningen Mora

Syftet med strandskyddet är att skydda områden för att trygga förutsättningar för allmänhetens friluftsliv och tillgång till strandområden samt bevara goda livsvillkor på land och i vatten för djur- och växtlivet. Stränder fyller många olika och viktiga funktioner. Gränzonen mellan vatten och land är ofta artrik och strandnära miljöer är också viktiga för fisklivet. Många fåglar häckar i strandnära miljöer eller rastar där under sträcket. Det är attraktivt att bo nära vatten, vilket ofta medför önskemål om att upphäva strandskyddet. När ett område detaljplaneras med upphävande av strandskyddet, ska hänsyn tas för att skydda strandens betydelse för natur och friluftsliv. Bebyggelse och tomter får inte planeras för nära stranden. Kommunen har här ett stort ansvar för att våra stränder skyddas i framtiden och Naturskyddsföreningen uppmanar kommunen att inte ge efter för privata och kortsiktiga intressen.

Naturskyddsföreningen i Mora har tagit del av och stödjer sig på Bengt Oldhammers inventering av föreslagna LIS-områden och avråder bestämt från att exploatera områden i eller i direkt närhet till skyddsvärda områden. Bengt Oldhammer lyfter särskilt fram följande särskilt skyddsvärda områden i sin inventering:

- Nordöstra Finnbacka intill badplatsen vid Van
- Västra delen av Örklingen
- Pellsjön i Oxberg med utflöde
- Västra Oxbergssjön
- Vikar vid Bäcka/norra Orsasjön
- Våmån med utlopp
- Delar av Vattnäs
- Kråkberg
- Fjoran vid västra Orsasjön
- Garsås och söderut i
- Dragviken-Dragnäsudden i Nusnäs
- Bossåns mynning och Vikavikens inre del
- Sundet
- Norrviken

Dessa områden bedöms ha stora naturvärden vilket medför att vi anser att naturvärden och allmänhetens intresse av att ta del av dessa områden ska prioriteras.

Omkring Bonäs är det mest jordbruksmark, en mycket viktig resurs, som inte bör bebyggas.

Mora kommun nämns särskilt i klimat- och sårbarhetsutredningen, tillsammans med Falu och Vansbro kommuner. Som en följd av klimatförändringar befaras nederbörden och häftigare regn att öka i Dalarna med risk för översvämningar som följd. Naturskyddsföreningen anser det därför olämpligt att tillåta bebyggelse nära vatten.

Vid ett möte om klimatberedskap 2008-11-13 med representanter för Mora kommun, Länsförsäkringar och Naturskyddsföreningen påpekade Länsförsäkringar att ökad temperatur ger ökad vattenvolym, vilket kan leda till en ny strandlinje.

Förutom naturvärdena är Siljan och Orsasjön viktiga turistområden. Värdet av detta kommer sannolikt att öka i framtiden och det är också något som Mora kommun värnar om. Många turister söker sig till den relativt orörda natur, som kännetecknar stora delar av våra

sjöar och vattendrag. Den har också ett stort rekreativvärde för invånarna i Mora kommun.

Upplevelsen att kunna vistas på vattnet och ströva längs stränder utan att vara omgiven av bostäder eller behöva tänka på om man inkräktar på någons tomtmark är viktigt att värna om. Att fritt kunna vistas ute i den svenska naturen - allemansrätten- är djupt rotad i vår folksjäl.

Naturskyddsföreningen i Mora anser att landsbygdsutveckling är viktigt, men tror inte att det bästa sättet att bidra till utveckling är att göra det lättare att bygga vid vattnet. Vi ser hellre att kommunen uppmuntrar och underlättar andra initiativ som gynnar omställning och utveckling. T ex upplåtelse av kommunal mark till gemensam odling och djurhållning.

Sammanfattningsvis anser Naturskyddsföreningen i Mora att naturvärden och allmänhetens rätt till strandområden ska gå före privata intressen.

Stadsbyggnadsförvaltningens kommentarer

Vid framtagandet av LIS-planen har hänsyn tagits till den naturvärdesinventering som gjorts.

Det har inte pekats ut några LIS-områden vid:

- Nordöstra Finnbacka intill badplatsen vid Van
- Vikar vid Bäcka/norra Orsasjön
- Fjöran vid västra Orsasjön
- Garsås och söderut
- Dragviken-Dragnäsudden i Nusnäs
- Sundet
- Norrviken

Naturvärdesinventeringen är dock översiktlig och dess gränser är inte exakta. Istället för att helt utesluta övriga utpekade områden som LIS-områden ska mer detaljerade inventeringar av natur- och friluftsvärdena göras om det finns intresse av åtgärder inom området.

Vid detaljplaneläggning och bygglovprövning ska hänsyn alltid tas till risker som t ex översvämning, erosion och ras. Den gällande översiktsplanen innehåller riktlinjer ur översvämningssynpunkt för lägsta grundläggningsnivå vid Siljan och längs Österdalälven i anslutning till Mora tätort.

Yttranden från enskilda

U.13

Jag är ägare till [REDACTED] i Mora kommun. Vill bara lämna min synpunkt på ovanstående LIS.

Området runt Ljustjärn finns ju med i förslaget till utökat utnyttjande av markområdena närmast vattnet. Det borde vara en positiv utveckling för området om det, tex på vår mark fick byggas på nersidan om vägen. De som bor närmare vattnet vill självklart hålla sjön öppen, så den inte växer igen. Dessutom så gör nivåskillnaden, att det inte inverkar på möjligheterna att komma nära stranden. Den är visserligen så sank, så det är enbart på vintern som någon kan ha intresse av att fara där. Och då har vi ju upplåtit markutnyttjande till Wasaloppet redan.

Eftersom det finns bebyggelse på båda sidor om oss, så borde det inte utgöra någon negativ inverkan på naturen, eftersom den redan är påverkad av bebyggelse.

Mora kommun har tidigare varit tillmötesgående, då vi begärde bygglov. Men Naturvårdsverket var emot. I framtiden får vi hoppas att även dom inser det positiva i att få ett mer sammanhängande område.

Stadsbyggnadsförvaltningens kommentarer

Den aktuella fastigheten ligger inom LIS-området. En slutlig bedömning om områdets lämplighet behöver ske vid ansökan om förhandsbesked/bygglov och strandskyddsdispens.

U.14

Råudden beläget i norra delen av Vattnäs har av projektgruppen och styrgruppen tagits upp till den nu pågående utställningen i det sk LIS projektet. Vi som har våra fastigheter i detta område och som även tidigare skrivit en gemensam skrivelse där vi tog starkt avstånd till planerna för området. Vi kan bara konstatera att de ansvariga inte tagit någon hänsyn till vårt ställningstagande då man med några mindre justeringar fört området vidare till utställning.

Vi har ett stort antal punkter som klart visar att området inte skall vara med i förslaget:

- Området inrymmer endast ett fåtal tomter som inte på något vis skulle bidra till utvecklingen av byn Vattnäs.
- 200 namnunderskrifter i Vattnäs som samlades in under en kort begränsad tid visar med all tydlighet att byns invånare är för ett bevarat strandskydd, på minst 100 meter.
- Området ligger i ett särskilt skyddsvärt naturområde och direkt i dess närhet. En mera ingående konsekvensanalys skulle naturligtvis vara självklar innan området ens skulle vara aktuell i LIS projektet. Någon ingående konsekvensanalys har inte presenterats.
- I området finns redan konstaterade fornfynd från järnåldern. Innan ett område med fornfynd överhuvudtaget tas med i ett LIS område skall självklart utgrävningar och analyser utföras grundligt. Detta har ansvariga totalt nonchalerat och visar en stor brist i förslaget. Även Riksantikvarieämbetet har påtalat detta. Vi kräver att detta beaktas noga.
- Konekvensanalysen och utredningen beträffande översvämningsrisken om Trängsletdammen skulle brista. Detta faktum har projektgruppen inte ens tagit upp som ett argument i detta projekt. Mycket förvånande att ansvariga inte ens beaktat detta i förslaget.
- Erfaren expertis har på senare tid varnat och även konstaterat att vi i framtiden kommer att utsättas för allt mera extremt väder. Vilket även visat sig denna sensommar med kraftiga översvämningar i bla Värmland. Denna expertis anser nu att man ska undvika eller förbjuda byggnation i närhet till sådana riskområden.
- I LIS direktiven så är Orsasjön ett område där man skall vara restriktiv när det gäller att peka ut områden eftersom det är så känslig miljö. Redan idag så är i stort sett hela Vattnäs utbyggt ned mot strandlinjen. Råudden är ett litet område som ännu är orört och som uppvisar ett mycket rikt djurliv.
- Detta område är idag det sista orörda inslaget i vår närmiljö ned mot Orsasjön. Området har mycket stor betydelse för vår psykosociala hälsa och livskvalitet.

Vi som bor och har våra fastigheter i detta område har påverkats mycket negativt sedan förslaget blev känt. Det har påverkat samtliga i det direkta närområdet och även många andra vilket namninsamlingen tydligt visat. Vi ifrågasätter starkt hur de ansvariga kan bortse från våra starka argument i denna process. Detta tyder på en stor nonchalans när ansvariga inte lyssnar på de som redan verkar i området. Vi kräver att ni tar till er våra argument och stryker området i LIS.

Dessa argument är så starka och tydliga och visar att området Råudden aldrig skulle varit med från början. Men det kanske finns andra faktorer som påverkat i detta fall. Det måste bero på att någon inflytelserik fastighetsägare i området som äger mer än en fastighet lyckats "lobba" i ärendet. Det borde inte vara möjligt och vi kräver att området Råudden stryks från LIS förslaget.

Stadsbyggnadsförvaltningens kommentarer

Det område som yttrandet gäller ingår i område D46. Vattnäs. Området D46. består av två områden, ett i norr och ett i söder. Utbyggnad i båda dessa områden bedöms kunna stärka samma service. Tillsammans ger dom två områdena möjlighet till ett flertal nya tomter i Vattnäs.

Stadsbyggnadsförvaltningen har begränsat det norra området med anledning av de synpunkter som framkom under samrådet och som besvarades av Stadsbyggnadsförvaltningen i samrådsredogörelsen. Av det område som redovisades i samrådshandlingen är mindre än 20 % av ytan kvar i utställningshandlingen. Det LIS-område som redovisas i utställningshandlingen omfattar exempelvis inte den väl upptrampade stig som går från Lissholmsvägen och mot nordväst ner till samfälligheten. Stora delar av skogsområdet i slutet av Lissholmsvägen lämnas utanför LIS-området.

Norr om området finns en utpekad nyckelbiotop. Nyckelbiotopen består av ett aspbestånd som bedöms vara mindre än det område som redovisas på kartan. Lämpligheten av ny bebyggelse ska prövas i förhandsbesked/bygglov och strandskyddsdispens och en mer detaljerad inventering av eventuella naturvärden behöver göras innan dispens kan lämnas, se rubriken "Värden för natur och friluftsliv" i områdesbeskrivningen. Strandskyddet har inte upphävts i och med utpekandet av LIS-området utan dispens måste sökas vid önskemål om exploatering. En beskrivning av LIS-planens konsekvenser finns i kap. 5. Konsekvenser. Övriga konsekvenser utreds i efterföljande strandskyddsdispens.

Det finns inga kända fornlämningar inom LIS-området och Riksantikvarieämbetet har inte yttrat sig i ärendet. Området ligger dock inom riksintresse för kulturmiljövård och därför är det möjligt att det finns okända fornlämningar inom LIS-området. En bedömning om behovet av att genomföra arkeologiska utredningar innan byggnation görs i efterföljande lovgivning/planering. Riktlinjer och information finns i gällande översiktsplan för Mora kommun i *kap. 6.2. Bestämmelser och allmänna riktlinjer, Fornminnen m.m.* Om fornlämningar påträffas under ex. grävningsarbeten ska arbetet omedelbart avbrytas och en anmälan ska göras till länsstyrelsen.

Kunskapen om översvämningsrisken vid ett möjligt dammbrott i Trängslet används inte som begränsande faktor vid nyexploatering då risken för dammbrott är väldigt liten, se *kap. 5.8 Översvämningsrisk*, i gällande översiktsplan för Mora kommun.

De riktlinjer som finns i den gällande översiktsplanen för Mora kommun, *kap. 5.8 Översvämningsrisk*, för lägsta grundläggningsnivå vid nybyggnation nära Siljan, Orsasjön och Österdalälven är anpassade efter beräknade klimatförändringar och kan även uppdateras om behov för detta skulle uppstå.

I Vattnäs finns idag samfällad mark längs hela Orsasjöns strand från Rovu och hela vägen till gränsen mot Orsa kommun. Det är olyckligt att vissa fastighetsägare har tagit den samfällda marken i anspråk, men de allra flesta fastighetsägare har tydliga avgränsningar mot den samfällda marken. I Vattnäs är det också vanligt att jordbruksmark ligger närmast samfälligheten. Det är en viktig del av landskapsbilden i byn.

Området vid Råudden är idag till stor del redan bebyggt och anses därför lämpligt att förtäta ytterligare. Byggnadsnämnden godkände redan 1982 (reviderad 1985) en planutredning för det aktuella området. Planutredningen är inte bindande men visar byggnadsnämndens inställning till byggnation i området. Området är även utpekade för framtida bostäder i gällande översiktsplan för Mora kommun. Bedömningen att området är lämpligt att bebygga har således varit känt en längre tid.

Den samfällda marken kommer att bevaras och Länsstyrelsen har bevakat utpekandet av LIS-områden vid Orsasjön och Siljan som båda är områden där kommunen ska vara restriktiv. Länsstyrelsen har inte något att erinra mot utställningsförslaget.

LIS-planen är genomtänkt och genomarbetad vilket länsstyrelsen Dalarna instämmer i. Planeringen har en ur allmän synpunkt hållbar utgångspunkt och är inte ett resultat av lobbying. Det ursprungliga förslaget till LIS-område togs fram på grund av att området, som tidigare sagts, är utpekade för framtida bostäder i gällande översiktsplan och tidigare genom planutredning ansetts lämpligt att bebygga.

U.15

Vi ifrågasätter starkt att Bonäs by har borttagits helt från den föreslagna LIS-planen för Mora kommun.

Det kan inte vara så att riksintressen lägger en död hand över en by, vilket är en stor risk för Bonäs by.

Länsstyrelsen föreslår att hela det av Mora kommun föreslagna LIS-området D44 Bonäs ska utgå, pga att det ligger inom riksintresse kulturmiljöområde W:75, med hänvisning till att det samband som finns mellan bebyggelse o odlingslandskapet vid exploatering riskerar att gå förlorad.

Var ska nyetableringar kunna ske i Bonäs? Ovanför byn finns flygsandfältet som hindrar bebyggelse. Konsekvensen blir att nybyggnation i Bonäs blir obefintlig.

Vi representerar [redacted] som utgör den norra delen av det av Mora kommun föreslagna men nu borttagna LIS-området (se bifogad karta).

Radbyn o det öppna odlingslandskapet ner mot sjölandet har tillkommit under 1800-talet och 1900-talets första hälft. Sedan 1900-talets andra hälft har folket i Bonäs mer och mer övergivit det småskaliga jordbruket som de hade för att överleva. Idag finns det två aktiva jordbruk med djurhållning i Bonäs, varav vår släkt driver det ena, [redacted].

Då vi som fastighetsägare brukar marken ner mot sjölandet, mark som är svårbrukad pga att det är blött och sankt och maskiner blir större o tyngre och behöver stora områden för att kunna vända och köra, kommer att fundera på vad ska vi använda denna marken till? Det kommer att sluta med att denna mark får växa igen och förbuskas pga olönsamhet. Det i sin tur gör att det öppna odlingslandskapet minskar.

Det behöver inte vara så utan det kan snarare vara så att ”nybyggare” med hobbydjurhållning kan hålla ännu mer mark öppen än vi professionella jordbrukare. Bonäs skulle bli en attraktivare plats att bo på med hjälp av detta LIS-område. Unga människor idag som vill bygga sitt hus är mer intresserade av tomtens läge än i vilken by den ligger.

Tillskapar man tomter på markbitar som inte är lämpade för större jordbruk så kommer landskapet att hållas öppet såsom också är önskvärt. Hellre enstaka bebyggelse ner mot sjölandet än en förbuskning.

Det är inte strandtomter vi pratar om, det är strandnära tomter. Därför finns det också fantastiska möjligheter att inom området [REDACTED] göra promenadstråk ner mot vattnet och längs efter strandlinjen och därmed öppna tillgängligheten till strandområdet på ett helt annat sätt än vad som idag är möjligt. Vilket gör att boende och besökare i byn kan få tillgång till den fina strandkanten som vi har i Bonäs by. Som det ser ut idag finns det ingen möjlighet att ta sig ner till strandlinjen (se vårt förslag till promenadstråk på bif. karta).

Bostadsförsörjning och riksintressen, SOU 2014:59 delbetänkande från regeringen har utkommit 15 augusti 2014. Slutbetänkandet kommer den 1 december 2015. När man läser delbetänkandet så ser man att många instanser ser riksintressena som ett stort hinder och problem för landets bostadsförsörjning. Det framgår av delbetänkandet att bostadsförsörjningsintressena kommer att graderas upp gentemot riksintressena och man ska göra mer avvägningar.

Vi önskar att det skulle finnas viss flexibilitet hos Länsstyrelsen när det nu pågår ett LIS-projekt i Mora kommun där man försöker tillskapa attraktiva boendemiljöer, och föreslår därför att det på bifogad karta markerade området återinförs i Mora kommuns LIS-plan.

Kartbilagan finns hos Stadsbyggnadsförvaltningen.

Stadsbyggnadsförvaltningens kommentarer

Stadsbyggnadsförvaltningen stödjer uppfattningen att riksintressen inte ska lägga ”en död hand” över ett område. I fallet med Bonäs står dock kommunen och länsstyrelsen idag så långt ifrån varandra att Stadsbyggnadsförvaltningen anser att det är lämpligast att fortsätta behandla frågan om ny bebyggelse i Bonäs i samband med aktualisering av den kommuntäckande översiktsplanen eller i en fördjupad översiktsplan för enbart Bonäs. Riksintressets värden för kulturmiljövärden behöver hanteras i en process där det finns bättre möjligheter att fokusera specifikt på Bonäs.

U.16

[REDACTED], [REDACTED]
Komplettering av tidigare insänd skrivelse av 31 /8 2013 och 13/11 2013 betr. Utlagt förslag till LIS-område inom Färnäs Skifteslag.

Sedan ovanstående yttranden har skrivits och inlämnats till kommunen som underlag för det tematiska tillägget för Översiktsplanen med landsbygdsutveckling i strandnära läge för ögonen så har en ändring skett i fastighetsindelningen. Ägarna till fastigheten [REDACTED] har från Färnäs Samfällighetsförening förvärvat marken mellan fastigheterna [REDACTED]

och [REDACTED] så att det blir en rak linje från det nordvästra hörnet av [REDACTED] till det sydvästra hörnet av [REDACTED]. Området framgår av bilagda kartkopia.

På grund av detta är det lämpligt att göra en förtätning av bebyggelsen i det aktuella området, som redan har avlopp, i form av en underjordisk avloppsledning, som ansluter det kommunala avlopps nätet. En förtätning av bebyggelsen skulle också utgöra ett incitament för kommunen eller av privata intressenter, att utöka syften för gemensamhetsanläggningarna i området att bygga ut färskvattenförsörjningen.

Ju fler tomter som bebyggs desto billigare och rationellare kan avlopp och vatten byggas ut och underhållas liksom det är bra för bygden i allmänhet med byggnation och bosättning på så många ställen som möjligt. Det möjliggör för nya bosättningar i bygden.

Av ovanstående anledning hemställes om att förslaget till Översiktsplan för Landsbygdsutveckling i strandnära läge justeras så att Mora Färnäs 512:2, inklusive det området som förvärvats från Färnäs Samfällighetsförening och som ligger för fastighetsbildning idag, tas in i Lis-området.

Kartbilaga och kopia av köpebrev finns hos Stadsbyggnadsförvaltningen.

Stadsbyggnadsförvaltningens kommentarer

Stadsbyggnadsförvaltningen kommer inte att inkludera området i ett LIS-område eftersom lagstiftningen ställer krav på att kommunen måste vara restriktiv med LIS-områden vid Siljan. En omprövning av vad restriktiviteten kring Siljan innebär kan eventuellt bli aktuell i en aktualisering av översiktsplanen.

U.17

I egenskap av företrädare för [REDACTED] är det föreningens uppfattning att ju flera bosättningar som möjliggörs utefter Sionsvägen och dess förlängning mot Vålan är bra för bygden och möjliggör ett kostnadseffektivt utnyttjande av nuvarande avlopp och möjliggör en billigare utbyggnad av färskvattenförsörjningen i området. Det är därför föreningens uppfattning att all mark utnyttjas för byggnation så långt det är möjligt utefter stranden mot Vålan. Det finns vägar som ansluter till det samfälliga området som går utmed Siljans strand och möjliggör att allmänheten kan utnyttja allemansrätten att ta sig ner till sjön Siljan.

På Nusnäs sidan av Sionsvägen finns det 5 nedsläpp till Siljans strand på en sträcka av cirka 1,3 km. Det blir ett nedsläpp per i genomsnitt 270 m. På Färnässidan från rågången mot Nusnäs fram till och med Vålan så är det en sträcka av cirka 800 meter med 5 st nedsläpp. Det blir alltså ett nedsläpp per i genomsnitt 160 meter.

Med stöd av detta kan man dra slutsatsen att det är väl tillgodosett med möjligheter att ta sig ner till det samfälliga strandområdet och vandra miltals söderut efter Siljan strand för att utnyttja allemansrätten.

Stadsbyggnadsförvaltningens kommentarer

Se ovanstående kommentar för U.16.

U.18

Tillägg till mail insänt 2013-09-2. (dvs. under samrådet, Stadsbyggnadsförvaltningen anm.)

Vill så här i sista stund göra ytterligare tillägg till tidigare mail och personligt besök med muntlig redogörelse på Stadsbyggnadsförvaltningen.

Några citat hämtade från redogörelse på hemsidan: "Riksintresse för rörligt friluftsliv enl.4 kap 2§ Miljöbalken samt riksintresse för friluftsliv enligt 3 kap Miljöbalken". Siljan omfattas av riksintresse för naturvård för sina biologiska värden och sitt VÄRDE FÖR FISKET.

Kommunen ska enligt Miljöbalken 7 kap 18e § vara RESTRIKTIV med att peka ut LIS-områden. Fisket: Fiskevårdens stora målsättning är: ett ändamålsenligt och UTHÅLLIGT fiske.

Fisket från land ska kunna bedrivas enligt gammal hävd och tradition. Detta betyder att fiskerättsägare och övriga med godkända handlingar för fiske i Siljan ska kunna landstiga och bedriva sitt fiske från land.

Kommer att vid besök i dag lämna över de kartor jag vid tidigare besök blev ombedd att rita in strandremsor av intresse för notdragning. Lämnar också in en karta som använts vid SM i notdragning. Där kan man tydligt se namn och läge för "djupvarp" lämpliga för notdragning efter blikta, "Siljans silver" med traditioner långt tillbaka i tiden. En stor turistattraktion som för närvarande går på sparlåga, men som vi hoppas ska leva vidare och "blomstra" på nytt. En fara är privatisering och exploatering av strandremsa och utanför befintlig strandzon, som är fiskars uppväxtmiljö.

Återkommer gärna med förtydliganden och förklaringar till mina krav och påståenden som fiskerättsägare.

Hoppas på stort intresse och goda lösningar, som gynnar ett framtida uthålligt fiske.

Kartbilagor samt yttrande från samrådet finns hos Stadsbyggnadsförvaltningen.

Stadsbyggnadsförvaltningens kommentarer

Stadsbyggnadsförvaltningen bedömer att föreslagna LIS-områden inte är ett hinder för fortsatt notvarpsfiske eftersom notvarpsfisket har behov av att utnyttja den samfällda marken. Den samfällda marken kommer att bibehållas. Båthus och bryggor kan komma att tillåtas på den samfällda marken. Vid ansökan om strandskyddsdispens och bygglov på den samfällda marken samråder bygglovavdelningen med bysamfälligheten.

Stadsbyggnadsförvaltningen tackar för underlagsmaterialet och de kartor och som visar vilka platser på den samfällda marken som är viktigast för notvarpsfisket.

U.19**genom**

På uppdrag av [redacted] ägare till [redacted] framförs följande synpunkter.

Grönområdet mellan båthusen och fastigheten: minskas och blir lika som angränsande fastigheter. Det är illa nog med att 5 st båthus har byggts mellan fastigheten och sjön. Det borde finnas bättre ställen att placera ett grönområde än bakom 5 st båthus.

Stadsbyggnadsförvaltningens kommentarer

Det ”gröna området” kommer att behållas eftersom lagstiftningen ställer krav på att kommunen måste vara restriktiv med LIS-områden vid Siljan. Stadsbyggnadsförvaltningen har därför valt att rekommendera att alla obebyggda fastigheter i områdena D53, Nusnässtranden och D55. Skäjsnäs endast får använda en begränsad del av fastigheten för tomtmark. Den del som rekommenderas att användas för tomtmark motsvarar en villatomt, fastigheterna i området är normalt större än en villatomt.

En omprövning av vad restriktiviteten kring Siljan innebär kan eventuellt bli aktuell i en aktualisering av översiktsplanen.

Den exakta tomtplatsavgränsningen görs i samband med ansökan om förhandsbesked/bygglov och strandskyddsdispens.

U.20

Undertecknade vill med detta brev markera vårt klara ställningstagande för det förslag till Landsbygdsutveckling i strandnära lägen som presenterats av Stadsbyggnadsförvaltningen och byggnadsnämnden i Mora och Orsa.

I samrådsredogörelsen kan man läsa att Miljönämnden vill att byggande på åkermark ska undvikas. Tomten jag köpte intill Råudden i Vattnäs är taxerad som småhusenhet, tomtmark till helårsbostad. Bonden har fått bruka min tomt men vad jag förstår enligt Stadsbyggnadsförvaltningens kommentar på sidan 72 är jag inte skyldig att tillåta att tomten används som jordbruksmark.

Miljönämnden nämner att det finns ett stort antal tomter tillgängliga i området. Ett stort kapital har redan satsats på en tomt som sedan länge utpekats för framtida bostäder i översiktsplanen för Mora kommun. Ett stort kapital kommer att gå förlorat.

Vid detaljplanläggning och bygglovsgivning har vad jag förstår alltid hänsyn tagits till riksintressen och fornlämningar. Jag är medveten om att arkeologiska utredningar och detaljerad inventering kommer att krävas.

Enligt Stadsbyggnadsförvaltningen kommer bebyggelse att tillåtas enligt tidigare planutredning jäms med befintlig bebyggelse, ovanför en prickad linje, vilket innebär att det även i framtiden kommer att finnas en stor yta obebyggd mark (sk lucktomt) närmast den samfälliga marken. Det kommer således även i fortsättningen att vara möjligt för boende och besökare att ta sig ner till strandområdet. Området innehåller redan i dag en hel del bebyggelse och jag anser att de fritidsaktiviteter som pågår i området inte tar hänsyn till djurlivet. Området är i princip redan exploaterat.

Kravet på fysisk avgränsning av tomtplatsen kan vara rimligt för att allmänheten ska känna sig bekväm med att passera utanför tomten men då undrar jag om det inte borde gälla alla strandnära tomter?

De båda personerna har inkommit med var sitt yttrande med några små skillnader. Innehållet i de båda yttrandena bedöms vara helt likvärdigt varför bara en version redovisas.

Stadsbyggnadsförvaltningens kommentarer

Området kommer att ligga kvar i LIS-planen vid antagandet.

I LIS-planens utställningsförslag beskrivs varför byggande på jordbruksmark på den aktuella fastigheten är motiverat. Stadsbyggnadsförvaltningen har bedömt den aktuella jordbruksmarken lämplig att bebygga.

Fysisk avgränsning av tomtplats kommer normalt att krävas vid ansökan om förhandsbesked/bygglov och strandskyddsdispens. Det är dock inte möjligt att ställa det kravet för befintlig bebyggelse.

Sammanfattning

Länsstyrelsen har inget att erinra mot förslaget till tematiskt tillägg till översiktsplan.

En redaktionell ändring görs för område D16. Krångdalen och Myckelsjön, D25. Gävunda och Landbobynd samt D38. Isunda. Ändringen innebär att i text förtydliga att det finns fornlämningar inom LIS-områdena.

Kommunfullmäktige föreslås anta LIS, landsbygdsutveckling i strandnära lägen, tematiskt tillägg till översiktsplan för Mora kommun.

Medverkande tjänstemän

Utlåtandet har tagits fram vid Stadsbyggnadsförvaltningen av planarkitekt Frida Petersson i samarbete med planchef Håkan Persson och Stadsarkitekt Tommy Ek, samt från Miljökontoret kommunekolog Olle Bylander och miljöinspektör Michael Horn och från Kommunledningskontoret samhällsplanerare Albin Frandsen.

Stadsbyggnadsförvaltningen Mora Orsa, 2014

Frida Petersson
Planarkitekt

Håkan Persson
Planchef